

93

4220/2714

Az Iskolai Filmintézet diafilm sorozata

198. szám

MARX KÁROLY ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Történelmi sorozat: 22

Készült: 1955. évben

1. Trier városa a XIX. század első negyedében

Marx Károly a nemzetközi munkásosztály első nagy vezetője 1818. május 5-én született a Poroszországhoz tartozó rajnai tartomány egyik fejlett ipari városában, Trierben.

2. Marx Károly szülőháza Trierben

Atyja ügyvéd volt, családja nagyműveltségű és jómódu.

3-4. Bonn városa 1840. körül a berlini egyetem

A fiatal Marx már iskolásfiú korában feltűnt fényes tehetségével. A gimnáziumot Trierben végezte, azután a bonni, majd a berlini egyetemre ment. Itt jogi tanulmányokat folytatott, de legszívesebben történelemmel és filozófiával foglalkozott. Egyetemi tanulmányait 1841-ben fejezte be egy értekezéssel, amelyet Epikurosz materialista görög bölcsész /i.e. 341-270/ filozófiájáról írt.

5. Köln 1840 körül

Kölnben 1842-ben a rajnai radikális polgárok ellenzéki lapot indítottak Rajnai Ujság címen /Rheinischer Zeitung/. A 24. éves Marx lett a hirtlap főszerkesztője. Marx vezetése alatt a liberális ujság egyre határozottabb forradalmi-demokratikus jelleget kapott. Cikkeiben feltárta a rajnai parasztság helyzetét és küzdött a cenzura zsarnoksága ellen. Marx már felvetette a magántulajdon megszüntetésének és a kommunizmushoz vezető forradalomnak eszméjét is.

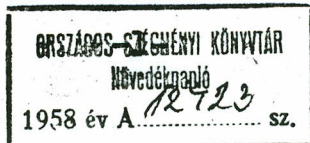
6. A Pesti Hirtlap

A Rajnai Ujság befolyása egyre jobban erősödött. Ezért a porosz kormány 1843 tavaszán a lapot betiltotta.

A Pesti Hirtlap - Kossuth Lajos lapja - tudósítást közölt a Rajnai Ujság betiltásáról.

7. Jenny von Westphalen

A hirtlap megszüntetése után Marx Párizsba költözött fiatal felesége Jenny Westphalen kíséretében. Jenny "nemcsak osztozott férje sorsában, munkájában, harcaiban, hanem a legnagyobb megértéssel, a legizőbb szenvedéllyel részt is vett bennük". /Engels/

8. Deutsch Französische Jahrbücher

A párizsi tartózkodás nagy hatással volt Marx Károlyra. Itt ismerkedett meg Franciaország forradalmi múltjával és lépett érintkezésbe a francia forradalmi körökkel, itt lett Marx véglegesen szocialistává. 1843-ban megindította a "Német-francia évkönyvek" /Deutsche Französische Jahrbücher/ c. folyóiratot. Marx az itt közzétett cikkekben már mint forradalmár lépett fel, aki "minden meglévő kérlelhetetlen kritikáját" hirdette s szavait már a tömegekhez és a proletáriátushoz intézte. Rámutatott arra, hogy a forradalmi elmélettel felfegyverzett proletáriátus az az osztály, amely az egész emberiséget fel fogja szabadítani a kizsákmányolástól. Ezekben a cikkekben vetette fel a kapitalisták ellen indítandó fegyveres küzdelemnek az eszméjét is.

9. Marx és felesége a beteg Heinénél

Marx Párizsban megismerkedett Heinrich Heinevel, a németek demokrata forradalmár költőjével. Marx igen nagy hatással volt Heinere és ez Heine több költeményében megmutatkozik. A sziléziai takácsok 844-i felkelését énekelte meg Heine "A takácsok" című költeményében.

10. Engels Frigyes az 1840-es években

Marx és Engels Frigyes egész életre szóló barátsága, közös munkája is a párizsi együttléttel kezdődött: "Attól az időtől kezdve, hogy a sors Marx Károlyt és Engels Frigyest összehozta, a két barát életműve közös ügyük lett" /Lenin/. Engels a 40-es évek elején Angliában tartózkodott és ott megfigyelte a munkásosztály rettenetes helyzetét és a kapitalista válságok romboló hatását.

11-12. Angol szövűzem. Egy angol bánya felszine

A XIX. sz. eleji angol szövűzem és a bánya volt az angol proletáriátus kizsákmányolásának legfőbb színhelye. A gőz, az elektromosság és a fonógép a legveszedelmesebb forradalmárok. A gép, amely a szocialista társadalomban az emberi munkát könnyebbé és termékenyebbé teszi, akkor kapitalista társadalomban éhinséget, nyomort idézett elő.

13. A lyoni munkás-felkelés 1831-ben

A kapitalizmus fejlődésének arányában nemcsak Angliában, hanem Franciaországban is rosszabbodott a munkások és a parasztság széles tömegeinek helyzete. Lyonban 30 ezer selyemszűvő takács dolgozott naponta hajnali félnégytől éjjelig. 1831-ben az elkeseredett és kiéhezett munkások a munkabér felemelését követelték. A munkaadók ezt megtagadták, mire felkelés tört ki. A felfegyverzett munkások harmincnapi küzdelem után elfoglalták a várost és 10 napig kezükben tartották a hatalmat. Csak a Párizsból érkezett nagyobb haderő tudta levérni az első nagyarányú felkelést.

14. Chartista tömegtüntetés

Angliában az 1836-os kereskedelmi és ipari válság következtében a munkások ezrével kerültek az utcára. Ekkor alakultak meg a Munkás-egyesületek, melyek a választójogi reform végrehajtását, általános választójog bevezetését tüzték ki célul, mert a munkásképviselőktől remélték a kérdések megoldását. A londoni egyesület jogbiztosító népalkotmányt, chartát dolgozott ki, amelyet a mozgalom hívei a parlament elé terjesztettek. A chartizmus a munkásság első széles, valóban tömegméretű, politikai jellegű öltő proletárforradalmi mozgalma volt. A tömegtüntetések eredményeket csikartak ki az uralkodó osztálytól.

15. Sziléziai felkelés

A németországi sziléziai takácsokat nemcsak a nagy vállalkozók nyomorgatták, hanem a földesurak is, akik külön szövővámot szedtek. A sziléziai felkelést éppugy, mint a francia és angol munkásfelkeléseket vérbefojtották.

A mozgalmak elbuktak, mert a proletáriátus még gyenge volt és nem állt rendelkezésére sem tudományos forradalmi elmélete, sem a küzdelmet irányító pártja.

16. Wilhelm Weitling

Wilhelm Weitling szabósegéd a Párizsba, később Hágába kivándorolt német munkások forradalmi mozgalmanak volt az irányítója. Utópikus szocialista elgondolása hibái ellenére "a német proletáriátus első önálló elméleti megmozdulásának tekinthető".

17. Wilhelm Hegel

A munkásmozgalom történetében és az egész világtörténelemben is óriási jelentőségű a tudományos szocializmus elméletének megjelenése, melynek megalkotása is Marx Károly nevéhez fűződik. Marx Károly folytatója és lángeszűbb betetőzője a XIX. sz. három legfőbb eszmeáramlatának a klasszikus német filozófiának, az angol politikai gazdaságtanának és a francia szocializmusnak. /Lenin/ Wilhelm Hegel idealista német filozófus dialektikáját materialista alapra helyezték és egyuttal továbbfejlesztették.

18. Ludwig Feuerbach

1844-45-től kezdve Marx materialista és Feuerbach volt bonni egyetemi tanár, filozófus híve. Marx és Engels Feuerbach materializmusából csak annak leglényegesebb magvát vették át és azt továbbfejlesztették. Marx a filozófiát igen nagyra értékelte: "miként a filozófia a proletáriátusban találja meg anyagi fegyverét, úgy találja meg a proletáriátus a filozófiában a maga szellemi fegyverét".

A dialektikus és történelmi materializmus az az elmélet, amely ha azt a tömegek, a proletáriátus elsajátítja, anyagi erővé válik és mozgósítja a tömegeket a kapitalizmus elleni harcra. Ennek segítségével nemcsak megmagyarázzák a világot, hanem meg is tudják változtatni.

19. Henri Saint-Simon

A francia Henri Saint Simon és Charles Fourier, az angol Robert Owen a proletáriátus és a burzsoázia között folyó harcnak kezdetén bukkantak fel. A kiforratlan elméletek a kapitalista termelés és világviszonyok viszonylagos fejletlenségének. Saint Simon leleplezte a kapitalizmust, látta az osztályok ellentétét, de nem ismerte fel az osztályharc szükségességét, sem azt, hogy a kizsákmányolástól mentes társadalmat csak a proletáriátus tudja megteremteni.

20. Charles Fourier

Fourier is megbélyegezte a kapitalista rendszert, de a szocializmus megvalósítását a világ hatalmasaitól várta.

21. Robert Owen

Owen a társadalmat kommunisztikus elvek alapján akarta megreformálni. Azt tartotta, hogy a bajok főforrása a magántulajdon a vallás, az anyagi érdekekre épült burzsoá család. De azt hitte, hogy a szocializmust el lehet érni a kapitalizmus elleni harc nélkül is, így elvetette az osztályharcot.

Az utópikus szocializmus elméletei távol állottak az élet-től, a nép politikai mozgalmaitól. Az utópisták képtelenek voltak a proletáriátust forradalmi elmélettel felvértezni, sőt minél inkább nőtt, erősödött a proletáriátus, az utópista eszmék annál inkább reakciós jelleget öltöttek, annál erősebben akadályozták a munkásosztályt a felszabadulásért vívott küzdelemben, mert a munkásokat eltérítették az osztályharcotól.

22. Kommunista Szövetség Kommunistiche Zeitschrift c. lapja

Marx és Engels a legtevékenyebben vettek részt Párizs forradalmi csoportjainak akkori izgalmas életében. Gyökeres bírálat alá vették Hegelnek és tanítványainak idealisztikus bölcséletét. 1845-46-ban írták meg a Német ideológia c. munkát. Ebben már a társadalom fejlődéséről szóló tanítás alapjai megtalálhatók és az a gondolat is, hogy a forradalmi proletáriátus fogja megszüntetni a magántulajdont. Marx a filozófia nyomora c. nevezetes munkájában megfogalmazta a forradalom eszméjét, mint a proletáriátus uralomrajutásának feltételeit. Ugyanebben a tanulmányban rakta le alapjait politikai gazdaságtani elméletének; kimutatta, hogy a társadalom fejlődését végeredményben a gazdasági fejlődés határozza meg és ez a proletár forradalom felé vezet. Marx a proletárság első vezére és élcsapatának, a kommunista pártnak első megszervezője volt. 1836-ban alakult Párizsban az Igazak Szövetsége, a titkos forradalmi munkásegyesület, mellyel Marx és Engels szoros kapcsolatban állt. Ebből alakult meg a Kommunista Szövetség, mely már a tudományos kommunizmus alapján állott. A szövetség lapja 1847. szeptemberében jelent meg. A "Kommunista Folyóirat" Kommunistiche Zeitschrift címlapján olvashatjuk először: "Világ proletárjai egyesüljetek".

A program, a Kommunista Kiáltvány az egész szocialista irodalom legelterjedtebb, legnemzetközibb terméke 1848-ban jelent meg. Ez a mű körvonalazta az új szemléletet "a társadalmi élet területét átfogó materializmust, a dialektikát, mint a fejlődésről szóló legsokoldalubb és legmélyrehatóbb tanítást, az osztályharcról és a proletáriátusnak az új kommunista társadalom megalkotójának világtörténelmi forradalmi szerepéről szóló elméletét". /Lenin/

23. Jelenet a párizsi februári forradalomból

1848. februárjában Párizsban forradalom tört ki.

24. Forradalom Bécsben 1848. március 13-án

A bécsi forradalom és az 1848/49-es forradalmi események menete Európaszerte fölényesen igazolták az új elméletet.

25. A magyar forradalom. Petőfi a Nemzeti dalt szavalja

Marx és Engels nagy figyelemmel kísérték az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc eseményeit. A magyar forradalomban látták azt a mozgalmat, amelynek segítségével a forradalom hanyatló irányzatát új forradalmi fellendüléssé lehet változtatni.

26-27. Kossuth Lajos ceglédi beszéde

Igen nagyra értékelték Kossuthnak a forradalom védelmében kifejtett tevékenységét. "Hosszu idő óta első ízben akadunk valóban forradalmi jellemre, férfire... aki nemzete számára Danton és Carnot egyszemélyben, s ez Kossuth Lajos".

28. A Neue Rheinische Zeitung utolsó száma

A Neue Rheinische Zeitung /az új rajnai ujság/ többet tett, mint akárki más, hogy a magyar ügyet Németországban népszerűsítse, azáltal, hogy a magyar szabadságharcot a cikkek sorozatával követte" /Engels/. Emellett ez az ujság volt a forradalmárok gyülekezőhelye.

29. Marx elfogatása Brüsszelben

Marx és Engels személyesítették meg a forradalmi elmélet és a forradalmi gyakorlat egységét. Egyszemélyben voltak nagy teoretikusok és gyakorlati forradalmi harcosok. Marxot már a forradalom kezdetén 1848. március 3-án a belga kormány elfogatta és kiutasította Belgiumból. Ezután Németországba ment és Engels-szel együtt résztvettek a németországi forradalmi megmozdulásokban Kölnben, Elberfeldben, Badenben. Közben Marx két hetet Bécsben is töltött.

30. Marx londoni lakóháza

1849. májusában Marxot kiutasították Németországból. Marx Párizsba ment, majd onnan Londonba, ahol élete végéig lakott.

31. Marx munkások között

Marx mindig rendkívül fontosnak tartotta, hogy munkásokkal összejöjjön és velük elbeszélgessen. Tudni akarta a munkások véleményét a mozgalomról. Minden időben kész volt arra, hogy megvitassa velük a legfontosabb politikai és gazdasági kérdéseket.

32. Marx és Engels munka közben

Régi legendák a barátság különféle megható példáit beszélik el. Az európai proletáriátus elmondhatja, hogy tudományát két olyan tudós és harcos teremtette meg, akiknek viszonya az ókoriaknak az emberi barátságairól szóló legmeghatóbb mondáit is felülmulja. Marx és Engels mindhalálig együtt dolgoztak.

33. Londoni világkiállítás

1862-ben Londonban világkiállítást rendeztek, amely alkalmat adott arra, hogy a párizsi munkásküldöttség összeköttetésbe lépjen a londoni szakszervezetek vezetőivel. Ez elősegítette nagymértékben a munkásság első nemzetközi szervezete, az I. Internacionálé létrehozását, melynek megállapításában és tevékenységének irányításában Marx és Engels kezdettől fogva vezető szerepet játszottak. Az I. Internacionálé története elszakíthatatlanul egybefonódott Marx és Engels életével. Emellett folytatta tudományos munkásságát.

34. Az 1863-i lengyel felkelés

1863-ban Lengyelországban újabb felkelés zajlott le, mely az angol és francia munkások testvéri tiltakozását váltotta ki kormányaik nemzetközi gáztettei ellen és kiindulópontul szolgált az Internacionálé megalakítására 1864-ben, melyben a lengyel száműzöttek is résztvettek.

35. A londoni British Muzeum

A londoni British muzeum könyvtárában dolgozott Marx rendszerint reggel 9-től este 7-ig. Közel 1500 könyvet olvasott el a Tőke c. munkájához.

Marx és Engels elérték azt, hogy az I. Internacionálét a tudományos forradalmi elmélet, taktika és szervezeti elvek alapján hozták létre. Marx egy egész évtizeden át vezette ezt a Szövetséget.

36. A Tőke

A Tőke I. kötete 1867-ben jelent meg. Marx ebben a nagyszerű alkotásában feltárta a kapitalizmus fejlődésének és bukásának törvényszerűségeit. Tudományosan bebizonyította, hogy a kapitalizmusnak két főereje a burzsoázia és a proletáriátus; a burzsoázia a kapitalista társadalom hajtóereje, a proletáriátus pedig a sirásója, s az egyedüli erő, amely a kapitalizmust más társadalommal fel tudja cserélni.

Marx a 30kében leleplezte és megcáfolta a burzsoá politikai közgazdaságtanát és felfegyverezte forradalmi elmélettel az egész világ munkásmozgalmát. Munkájában elméleti indokolását adta a proletárforradalom és a proletárdiktatura elkerülhetetlenségének.

37. Marx legidősebb lányával, Jennyvel

Marx az emberiségnek legnagyobb szelleme gyengéd, szelid és elnéző apa volt; leányai barátjuknak tekintették. A kép Marxot legidősebb lányával, Jennyvel ábrázolja.

38. Párizs, 1872. szeptember 4

Marx elméletét a proletárdiktaturáról, ha fejletlen formában is, már 1871-ben a Párizsi Kommün alkalmazta, a proletáriátus első ízben, ha rövid időre is, megszerezte a hatalmat és megteremtette saját diktaturáját.

39. Jelenet a Kommün harcaiból

Az 1870-71-es porosz-francia háború a franciák vereségét, III. Napoleon reakciós uralmának bukását eredményezte. A sedai kapituláció hírére Párizsban 1870. szeptember 4-én felkelés tört ki. A munkások benyomultak a törvényhozó testület ülésére és kiáltották a köztársaságot. Az uralomra került burzsoá kormány elárulta a forradalmi Párizst, a francia népet. De a párizsi nép megakadályozta a nemzetőrség ágyuinak elrablását és 1871. március 18-án a világ első proletárforradalma eredményeképpen a burzsoázia hatalma helyét új, népi hatalmi szerv, a párizsi Községtanács, a Kommün foglalta le. Március 28-án a munkásosztály átvette a hatalmat.

40. Frankel Leo

A Kommün vezetőségében komoly szerepet játszott Frankel Leo magyar ötvösmester, aki munkaügyi és kereskedelemügyi miniszter lett és a proletáriátus ügyének győzelméért harcolt Párizsban. Frankel a kommün bukása után Londonba ment, ahol Marx-szal és Engels-szel szoros barátságot kötött. Később visszatért Magyarországra és a magyar munkásosztály egységes, szocialista pártjának megteremtéséért fáradozott. Így jött létre 1900-ban a magyarországi általános munkáspárt.

41. Budapesti hűtlenségi per

A párizsi Kommün nagy hatással volt a magyar munkásmozgalomra is. az 1878-ban megalakult általános munkásegylet szervezetei a francia munkáspárt győzelmének hatására megerősödtek. 1871. májusában sztrájkmozgalmak törtek ki és Pesten nagyarányú tüntetésekre került sor. A Párizsi Kommün bukásának hírére 1871. jul. 11-én az általános munkásegylet vezetésével a munkásság gyászfátyollal a kalapján tüntető felvonulást rendezett. A kormány a tüntetés vezetőit elfogatta. Ez volt az u.n. "Hűtlenségi per". Ennek vádlottait ábrázolja képünk.

42. Engels beszéde

A párizsi Kömmün bukása után és annak következtében, hogy a Bakunin pártiak szakadást idéztek elő a nemzetközi munkásszövetségben, az Internacionálé hágai kongresszusa után, ahol Engels beszédet mondott /ezt örökíti meg Zsukov rajza/ az Internacionálé főtanácsát Marx indítványára New-Yorkba helyezte át, majd feloszlott.

43. Marx utolsó fényképe

Az Internacionáléban kifejtett megfeszített munka és még megfeszítettebb elméleti kutatások aláásták Marx egészségét. Utolsó jó fényképe derűjét, nyugalmát és győzelembe vetett szilárd hitét ábrázolja.

44. Ebben a londoni házában lakott Marx 1864-től haláláig /1883. március 14./

45. Marx sirja a londoni Highgate-temetőben

46. Nagy Októberi Szocialista Forradalom

Marx eszméi ellenállhatatlanul és feltartóztathatatlanul egybeforrtak és egyre inkább egybeforrtak minden nép elnyomottjájának harcával, eszmei fegyverévé és kiinduló pontjává váltak a világtörténelem eddig legnagyobb jelentőségű átalakulásának, az új, kizsákmányolástól mentes szocialista társadalom megszületésének. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a marxizmus zászlaja alatt győzött.

47. Marxot ábrázoló dombormű

A szocializmust építő Magyarország fővárosa, Budapest, kegyelettel őrzi Marx emlékét. /Marxot ábrázoló dombormű a róla elnevezett budapesti laktanya falán./

FELSŐOKTATÁSI JEGYZETELLÁTÓ VÁLLALAT BUDAPEST

Felelős vezető: Heitter Imre
8-2319/198/PE